

ЕТНО-КУЛТУРОЛОШКИ ЗБОРНИК

Књига XXII

Book XXII

# ETHNO-CULTURAL ANNALS

for the study of the culture of eastern Serbia and the adjacent areas

## SERBIAN EAST IN PAST AND PRESENT: ARCHAEOLOGY, ETHNOLOGY, HISTORY AND LINGUISTICS

### **Editors**

Vojislav Filipović  
Ivica Todorović

### **Editorial Board**

Mihaj Radan (Romania), Mirko Blagojević, Milina Ivanović Barišić,  
Gordana Blagojević, Dragan Žunić, Stanka Janeva (Bulgaria),  
Vladimir Petrović, Aleksandar Bulatović, Daniela Heilmann (Germany),  
Aleksandra Papazovska (Macedonia), Irena Ljubomirović, Zoran Vučić,  
Nina Aksić, Slaviša Milivojević

Svrljig  
2019

Књига XXII

# ЕТНО-КУЛТУРОЛОШКИ ЗБОРНИК

за проучавање културе источне Србије и суседних области

## СРПСКИ ИСТОК НЕКАД И ДАНАС: АРХЕОЛОГИЈА, ЕТНОЛОГИЈА, ИСТОРИЈА И ЛИНГВИСТИКА

### Уредници

Војислав Филиповић

Ивица Тодоровић

### Редакција

Михај Радан (Румунија), Мирко Благојевић, Милина Ивановић  
Баришић, Гордана Благојевић, Драган Жунић, Станка Јанева (Бугарска),  
Владимир Петровић, Александар Булатовић, Данијела Хелман  
(Немачка), Александра Папазовска (Македонија), Ирена Љубомировић,  
Зоран Вучић, Нина Аксић, Славиша Миливојевић

Сврљиг  
2019

УДК 008:39(082.1)

## ЕТНО-КУЛТУРОЛОШКИ ЗБОРНИК

*Зборник је покренут 1995. године на иницијативу проф. др Сретена Петровића и Етно-културолошке радионице Сврљиг*

*Издавач:* Центар за туризам, културу и спорт, Боре Прице 2, Сврљиг

*За издавача:* Мирослав Марковић

*Рецензенти:* др Гордана Благојевић, др Јованка Радић, др Александра Павићевић, др Милина Ивановић Баришић, мр Небојша Ђокић, др Александар Булатовић, др Владимир Петровић, проф. др Артур Банкоф (САД), др Војислав Филиповић

*Класификација:* Татјана Филиповић – Радулашки

*Припрема и штампа:* Галаксијанис, Ниш

*Тираж:* 150

ISBN 978-86-84919-38-2

# САДРЖАЈ

## I

### АРХЕОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА ИСТОЧНЕ СРБИЈЕ И ДРУГИХ ОБЛАСТИ

Љ. Милановић, С. Пилиповић: БЕЛЕРОФОНТ КРОТИ ПЕГАЗА: ЗЛАТНИ ПРСТЕН ИЗ ПОРОДИНА КОД АЛЕКСИНЦА .....	9
Ј. Богић, О. Младеновић: АРХЕОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА ЛОКАЛИТЕТА БАЊИЦА ПОДНО СВРЉИГ ГРАДА У 2017. ГОДИНИ: ПРЕЛИМИНАРНИ РЕЗУЛТАТИ .....	21
С. Jerz, J. French, J. Bogić, M. Vranić: KAFANA “MALO VALJEVO” KOD LOZNICE .....	37
Ž. B. Veljković: PREDLOG TURIZMOLOŠKOG ETIMOLOŠKO- -ARHEOLOŠKOG REČNIKA OPŠTINE SREMSKA MITROVICA .....	47

## II

### ИСТОЧНА СРБИЈА И СУСЕДНЕ ОБЛАСТИ – ЛИНГВИСТИКА, ЕТНОЛОГИЈА И ИСТОРИЈА

С. Милорадовић: ПРИЗРЕНСКО-ТИМОЧКИ ГОВОРИ .....	77
Б. Анђелковић: МАНАСТИР ВАСКРЕСЕЊЕ ХРИСТОВО ИЗМЕЂУ РЕЛИГИЈСКИХ И СЕКУЛАРНИХ ДИСКУРСА .....	87
О. Думић, Н. Ђокић: СЕЛО ГЛОЖАНЕ И ЊЕГОВИ ЦРКВЕНИ ХРАМОВИ .....	103

## III

### ОПШТИ СРПСКИ ЕТНИЧКИ КОНТЕКСТ – НАУЧНИ И ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛНИ ПРОБЛЕМИ У САВРЕМЕНОСТИ И ПРОШЛОСТИ

Н. Демоња, И. Тодоровић: ЕТНОЛОШКО-ПРАВНИ ПРИЛОГ РАЗМАТРАЊУ И ПРЕВАЗИЛАЖЕЊУ ПРОБЛЕМА БЕЛЕ КУГЕ КОД СРБА .....	133
Б. Станојевић: ЛИНГВИСТИЧКА ИНТЕРФЕРЕНЦИЈА И КОНТАКТ У РАЗВОЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА: ПРЕЛИМИНАРНЕ ХИПОТЕЗЕ .....	157

М. Ивановић Баришић: ТРАНСПОРТ ДОБАРА У СЕОСКОМ ДРУШТВУ .....	173
---	-----

#### **IV СВРЉИШКА ОБЛАСТ У ПРОШЛОСТИ**

Н. Ђокић, С. Митровић: ЦРКВЕ У ОКОЛИНИ СВРЉИГА САГРАЂЕНЕ ДО ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА .....	191
--	-----

#### **V ХРОНИКА**

##### **Осврти и прикази**

Приказ изложбе: Кошуља – увек (Вјера Медић) .....	213
Милина Ивановић Баришић, Одевање у околини Београда – друга половина 19. и прва половина 20. века (Маја Марјановић) .....	215

##### **In memoriam**

Петар Влаховић (1927–2016) (Нина Аксић) .....	217
Десанка Николић (1929–2016) (Милина Ивановић Баришић) .....	221

# МОНАСТИР ВАСКРЕСЕЊЕ ХРИСТОВО ИЗМЕЂУ РЕЛИГИЈСКИХ И СЕКУЛАРНИХ ДИСКУРСА\*

Биљана Анђелковић

Етнографски институт САНУ, Београд

e-mail: biljana.andjelkovic@ei.sanu.ac.rs

**Апстракт:** *Полазећи од тезе Џона Ида (John Eade) и Мајкла Салнауа (Michael Sallnow) да су светилишта арене за сукобљавање различитих дискурса у овом раду покушаћу да прикажем како различити актери (локално становништво, гости, представници локалне власти и представници цркве) интерпретирају подизање и обнову манастира Васкресење Христово у селу Добри До код Пирота. Један од главних циљева рада јесте да кроз ову студију случаја прикаже да у позадини подизања или обнове манастира не стоје увек и нужно верски разлози нити верске потребе, већ шири дијапазон мотива којима се руководе актери обнове.*

**Кључне речи:** манастир Васкресење Христово, Добри До, локална заједница, манифестација „Молитвена чорба“, дискурси.

**Abstract:** *Starting with the thesis of John Eade and Michael Sallnow that a shrine is “an arena for the interplay of a variety of imported perceptions and understandings, in some cases finely differentiated from one another, in others radically polarized” (Eade and Sallnow 2013, 10), in this paper I will try to show how different actors (local people, guests, representatives of local authorities and representatives of the church) interpret the building and reconstruction of the monastery Resurrection of Christ in the village of Dobri Do near Pirot. One of the main aims of the article is to show through this case study that in the background of the raising or restoration of the monastery there are not always religious reasons or religious needs, but a wide range of motives that are managed by various actors.*

**Key words:** *monastery Resurrection of Christ, Dobri Do, local community, manifestation „Molitvena čorba“, discourses.*

---

\* Овај текст је резултат рада на пројекту *Стратегије идентитета: савремена култура и религиозност* (ЕДБ 177028), који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Крајем осамдесетих и почетком деведесетих година двадесетог века у Србији је започео процес ревитализације религије.<sup>1</sup> Са тим, као и другим друштвено-политичким процесима који су захватили простор бивше Југославије, започео је процес подизања и обнове бројних манастира Српске православне цркве.<sup>2</sup> Манастири који су обновљени међусобно се разликују у многим стварима, али је свима заједничка одређена комбинација различитих функција – религијске, друштвене, културне, економске и др. У овом раду желела сам да, преко једне студије случаја, прикажем међудејство различитих фактора и преплитање функција које манастири могу имати, како на нивоу локалне заједнице, тако и на нивоу религијске организације којој припадају (СПЦ), али и на државном нивоу.

Идеја за овај рад јавила се пре неколико година док сам боравила у селу Добри До код Пирота, у време када су мештани већ подигли конак и када су овај подухват помињали са пуно поноса.<sup>3</sup> Сетила сам се како је све изгледало 2007. године, када сам први пут посетила село. Том приликом сам сазнала да на улазу у село, са леве стране, постоји „манастир“ – тачније, богомоља коју мештани зову *манастир*, *манастирче* или *манастирђе*. Трошна, камена грађевина коју су ми показали, зарасла у шибље, није одавала утисак да је реч о цркви или манастиру (сл. 1). У овој богомољи није било свештеника, ни монаштва, нити се на овом месту служила литургија, а ни верници се овде нису окупљали, сем на Ускрс, када мештани на овом месту „*дају молитву*“. Оно што ме је посебно привукло овом манастиру јесте чињеница да он у многим аспектима не одговара критеријумима за означавање манастиром – нема монаштво, у њему нема богослужења, посећује се само једном годишње, итд. Зато сам у склопу бављења представама које о манастирима постоје у српском народу и у Србији покушала да подизање или обнову овог манастира, и његово означавање манастиром, посматрам као један специфични вид комуникације, тј. као специфичан вид решавања одређених друштвених проблема.<sup>4</sup> У раду овог обима нећу бити у могућности да прикажем све теоријске

<sup>1</sup> Питању ревитализације религије у Србији у новијем периоду пажњу су посветили како социолози религије (Благојевић 2001, 2009; Вукомановић 2008; Кубурић 2009, Кубурић/Тавриловић 2012, Радисављевић-Ћипаризовић 2002, 2006; и др.), тако и антрополози религије (Павићевић 2009, 2012а, 2012б; Радуловић 2012б, 2013; Синани 2013 и др.).

<sup>2</sup> Процењује се да је од 1990. године подигнуто и обновљено око 500 цркава и манастира у свим државама где СПЦ има своје епархије, док је у Србији, током последње две деценије, изграђено више од 200 цркава и још око 100 богомоља које су у завршној фази изградње (Више о томе у: „Молитва међу скелама“, *Новости*, 4. новембар 2011. године). Показатељ интензивне градње манастира СПЦ јесте и податак да је између 2012. и 2014. године подигнуто 21 манастир (Вишњић 2014).

<sup>3</sup> Село Добри До налази се на десетак километара од Пирота, када се скрене са пута Пирот-Завојско језеро. Ово је село збијеног типа. Мештани га зову Добродол (Добри до). У њему данас живи између тридесет и педесет мештана, док је некада било око сто педесет домаћинства која су се углавном бавила узгојем оваца, крава и коза.

<sup>4</sup> П. Ђ., председник црквеног одбора, је 2010. године био колачар и тада је покренуто питање изградње конака који се срушио. Конак је завршен пре неколико година, а П. Ђ. је 2016. године изјавио за Пи Канал (који је тада снимао репортажу на овом месту): „Сада нам је циљ и намера да изградимо и нов манастир који нам је доста стар и јадно изгледа. Стога позивам све грађане Доброг Дола да буду добре воље и да дају прилог да бисмо могли нешто да урадимо“ (<https://www.youtube.com/watch?v=Pfx8zrxLmIU>). На иницијативу локалних мештана, а уз помоћ локалних власти, цркве и донација започела је адаптација камене цркве која је срушена 2017. године и поново изграђена.



импликације бављења оваквим манастиром, па ћу се усмерити само на анализу наратива који о њему постоје на различитим нивоима.

У раду ћу, пре свега, приказати овогодишње окупљање код манастира где су мештани имали троструки разлог за славље – прославу Ускрса, *молитву* и obeлежвање стогодишњице од откривања темеља на којима је подигнут данашњи манастир. Грађа за рад прикупљена је опсервацијом на терену, интервјуисањем двадесетак испитаника који су у априлу 2018. године присуствовали слављу, као и анализом локалних медија о подизању овог манастира. Главна намера рада јесте да испита шта овај манастир представља у животу локалне заједнице, због чега је обновљен, као и то да ли сви актери који су учествовали у обнови на идентичан начин интерпретирају значај обнове манастира. Циљ рада је да, кроз анализу наратива различитих актера који су учествовали у обнови манастира (Добродолци,<sup>5</sup> представници локалне власти и цркве), покаже како се на овом (култном) месту преплићу верски и секуларни дискурси.<sup>6</sup> Посебна пажња биће посвећена просторном понашању учесника проучаваног догађаја, редоследу активности који се том приликом примењује, али и придавању значаја различитим аспектима и елементима овог процеса од стране учесника и посматрача.

## ИСТОРИЈА МАНАСТИРА ВАСКРЕСЕЊЕ ХРИСТОВО

Манастир Васкресење Христово први пут је, по казивању мештана, подигнут 1918. године.<sup>7</sup> Настанак манастира везује се за откривање темеља од стране мештанке села – Љубе Шунтине – која је сањала да на том месту треба да копа. То место налазило се у башти која је припадала породици у коју се удала, па је била „велика срамота да жена из богате куће копа“, јер су то иначе радили надничари. По казивању мојих саговорника, она је неколико пута покушавала кришом да копа, али би је Пеша (муж, прим.аут.) *видео и најурио одатле*.<sup>8</sup> Жена је била упорна, па је уз помоћ још неколико жена успела да откопа темеље (помињу се Јованка Прцкова и њене сестре Николија и Нада).<sup>9</sup> Након откривања темеља помоћ су им пружили и други мештани, који су се потом укључили у акцију подизања „манастирчета“.

<sup>5</sup> Овим термином обухваћени су како мештани села, тако и сви који воде порекло из села.

<sup>6</sup> Тезу о томе да су света места „арене за сучељавање религијских и секуларних дискурса“ изнели у уводу зборника „*Contesting the Sacred: The Anthropology of Christian Pilgrimage*“ (1991) Џон Ид (John Eade) и Мајкл Салнау (Michael Sallnow).

<sup>7</sup> Најдетаљнију причу о историји манастира ми је испричала бака Лепосава (82 године) која памти актере поменутих догађаја и проблеме који су пратили подизање манастира. Нешто је чула од старијих, а нечега се и сама сећа. Други испитаници, нарочито млађи, знају само најзначајније елементе приче о настанку манастира.

<sup>8</sup> У пиротском крају веома побожне жене називале су се цркварке, цркварице или црквењаче, а негде и манастирке. Црквара је било далеко мање. У другој половини деветнаестог и у првој половини двадесетог века скоро свако село пиротског краја је имало по неку цркварку (Бранковић 2009).

<sup>9</sup> Бранковић 2009, 124.

По причи старијих мештана Пеша се тешко носио са овим догађајима, због чега је Љубу често тукао. Али, сви кажу да никако није могао да је спречи и да је она увек налазила начин да копа или да нађе људе који ће да јој помогну јер „*ју Бог водио*“. Сам Пеша, који није мењао мишљење ни под притиском комшија, на крају је уснио сан који га је натерао да се предомисли и да пружи помоћ подизању ове богомоље.<sup>10</sup> Имена жена које су биле најзаслужније за откривање темеља и подизање манастира уклесана су на каменом споменику који и данас стоји испред цркве.<sup>11</sup>

Након што је подигнута црква мештани су покушали међусобно да поделе бригу око манастира, као и трошкове куповине икона и других предмета неопходних за цркву. Међутим, нису сви подједнако били заинтересовани. Деда Илија, коме је предложено да купи крст, испрва није желео, али је потом сањао сан у коме је чуо глас да мора да купи крст, након чега је упрегао кола и отишао да наручи крст.<sup>12</sup> Слично се догодило и са бака Лепосавом, коју од милоште мештани зову бака Лепка. Она је имала тридесет година када су јој понудили да чува и одржава цркву, што је одбила због великог броја обавеза у домаћинству и око деце. Недуго након тога је и она сањала сан у коме јој је „речено“ да мора да прихвати ту дужност. Тек након тога је прихватила да брине о манастиру.

У периоду након Другог светског рата било је, према речима мештана, покушаја забране и заустављања овог „назадног“ народног обичаја и окупљања испред манастира како би се прославио Ускрс, али до потпуног одустајања од овог обичаја никада није дошло, чак ни у оним породицама у којима је било чланова Савеза комуниста. Додуше, у том периоду је „чување“ овог обичаја више била „дужност“ старијих жена у породици, док су се мушкарци чешће придржавали „препоруче“ власти да се Ускрс и „молитва“ не обележавају.

Током друге половине, а нарочито крајем, двадесетог века дошло је до масовног расељавања становништва села у Пирот, Ниш и друге градове у Србији. Константно опадање броја становника села током последњих деценија довело је до тога да овај манастир све више буде изложен пропадању, јер је мали број, углавном старијег становништва, долазио овде и одржавао овај обичај. Пре десетак, петнаест година овде су почели на Ускрс да долазе и нешто млађи мештани или њихови потомци који више не живе у селу, па би се скупило двадесетак до педесет мештана.

<sup>10</sup> „*Кад је дошло на Пешу на с'н да мора да се отвори манастирче. И после је био збор...оно раније збор... И после он – село га убедило – оно беше село јако и како село рече... И после је почело село да помага и то је село створило тија манастир. Али, она је била вођа.*“

<sup>11</sup> На каменом споменику стоји уклесано: „1918. г. храм Васкресеније Крстово подиглоше жене Милошка и Љуба из Добри Дол“.

<sup>12</sup> По казивању једне испитанице то се догодило овако: „*Дојде му на с'н да побије крс' (Илији, прим.аут.). Дојде му на с'н да побије тија крст. Дојде му на с'н човек и каже: „Мораш пред манастирем да побијеш крс', ако не...“.* Он му каже – *Ма, ко ти бре тамо... назвао... И оно га дојди и ичепи га. И он се мучио, иш'л по доктори, там, овам. Не помага му ништа. И он такај се надигне и упрегне говеда и отиде у Темску и купи тија крс' и побије и дојде си на своје село*“.



Сл. 1 - Изглед манастира Васкресење Христово, пре реновирања  
(преузето са: <https://www.koznazna.com/dobri-do/>)



Сл. 2 - Изглед манастира након реновирања

Иако на улазу у ову богомољу стоји велика дрвена табла са натписом „Манастир Васкресења Христовог“, а и Добродолци ову богомољу називају *манастир*, нема података да је овде икада живело монаштво, нити се најстарији становници села сећају прича да је овде у прошлости живело братство или сестринство. Због тога би се пре могло рећи да је овде реч о молитвишту, месту на коме чланови локалне заједнице приносе молитву верујући да је она на овом месту делотворнија него на другим местима. Негде се оваква места обележавају крстом (у пиротском крају се називају *оброк*), а негде, као у овом случају, подизањем богомоље. Томе је свакако допринела и чињеница да су овде откопани темељи, да је неколико мештана уснило чудесне снове да овде треба да се подигне црква, због чега мештани и данас верују „да ово није обично место“ и да „мора да нешто ту постоји“.

## АНАЛИЗА ГРАЂЕ

Пракса подизања цркава и манастира СПЦ у Србији у новијем периоду, нарочито у сеоским срединама, одразила се на обнову многих колективних обреда.<sup>13</sup> Један од таквих примера јесте и овај манастир у коме током последњих година „оживљава“ традиција прослављања Ускрса уз колективну молитву и припремање „молитвене чорбе“. Обичај колективне молитве прежитак је времена у коме су људи прибегавали различитим обредним радњама како би обезбедили здравље укућана и стоке, просперитет домаћинства, плодност њива или се заштитили од временских непогода. Данашња *молитва* нема више ову функцију, али је у данашњем време, са новим генерацијама добила нову, о чему ће бити речи у наставку рада.

\*\*\*

У манастир Васкресење Христово стигла сам у преподневним сатима 8. априла 2018. године. Испред цркве је већ тада био окупљен велики број људи који су стајали испред обновљене цркве. Били су поређани у полукруг испред цркве, поред импровизованих трпеца на земљи, са житом, ускршњим јајима и предјелом, чекајући да свештеник стигне и да пресече *колаче* (сл. 3). За ту прилику се припрема славски колач, жито, вино и све оно што ће након обреда окупљени однети кући и појести. Пресецање колача обављено је након богослужења и након што је свештеник пресекао колач домаћина овогодишње свечаности. Од овог колача се потом служе и окупљени, који су са одушевљењем коментарисали како су успели у акцији обнове манастира. Редослед по коме породице, односно фамилије, стоје у полукругу одређен је врло давно. Иако се нико са сигурношћу не сећа на који је начин успостављен, строго се поштује.<sup>14</sup> Ово је веома битно за чланове заједнице, јер онемогућава социјалну хијерархију и сукоб око места, односно редоследа по коме ће бити поређани у простору и по коме ће свештеник пресецати колаче. Инсистирање на традицијом утврђено заузимање места различитих породица у односу на богомољу указује на извесну хијерархију, која није до краја разумљива, али носи извештан осећај важности и поноса код оних породица које имају „боља“ места (ближа цркви). Са друге стране, нису сви аспекти и елементи овог процеса једнако важни свим учесницима. Некима је важно да се појаве што раније, да их виде и да буду виђени, некима да учествују у организацији, некима да буду колачари или да припремају чорбу. Расподела улога или функција актерима је веома важна. Бити колачар представља одређену врсту престижа, као и бити главна куварица.<sup>15</sup> Хијерархија се успоставља и путем успостављања директних или индиректних веза са

<sup>13</sup> Радуловић/ Благојевић 2013, 30.

<sup>14</sup> Испитаник Г. ми је објаснио да „у селу има фамилије по презимену, али има и фамилије по надимку (Колени, Сенћини, Капетановици...) и ко дође он ту мора да стани“. Дакле, место које неко заузима је између чланова фамилије по надимку.

<sup>15</sup> Колачар се бира сваког Ускрса за наредну годину и том приликом му се око врата ставља венац од цвећа.

утемељивачима манастира, што показује чињеница да је ове године, због стогодишњице, изабран колачар који је директан наследник жене која је сањала темеље манастира.<sup>16</sup> Прошле године је Р. изјавила како је њена бака „овде одржавала манастир“ и да је за њу „велика радост и весеље да овде поново види људе као некад кад су били пуна црква и пуно двориште“.<sup>17</sup>



Сл. 3 - Породице поређане у полукруг чекају свештеника да пререже колаче

Последњих неколико година село „оживи“ на Ускрс – једини дан у години када се људи окупљају испред манастира и, уопште у селу, у већем броју. Из године у годину је све већи број посетилаца. Последњих неколико година тај број се креће око стотинак мештана, гостију и људи који воде порекло из овог села. Раст броја посетилаца, последица је, с једне стране, позитивних утисака који посетиоци преносе на своје рођаке, а са друге, медија који су од почетка обнове, најпре конака, а касније и цркве пратили окупљање Добродолаца на Ускрс.<sup>18</sup> Атмосфера испред манастира је обично врло жива, више породична и неформална, будући да овде ретко свраћају они који немају директне везе са селом. Некада, у мањем броју,

<sup>16</sup> Домаћин прославе и колачар био је З. П., чија је прабака уснила сан о постојању светиње на месту где се данас обнавља црква: „Ја сам колачар, домаћин ове године и то се потретило баи на стогодишњицу моје прабаке која је сањајући да у овом месту има манастир и почела је да копа. Једно време су је направили баи на луду. Кад је ископала прве крстове и иконе скупило се цело село да би сградили поново један манастир. Након 100 година дошло време да га поново обновимо“. Наведена изјава је преузета из репортаже коју је објавила пиротска телевизија Пи Канал. Прилог под називом „Молитвена чорба – Добри до“ може се погледати на <https://www.youtube.com/watch?v=nPow90r-zN4>

<sup>17</sup> Изјава преузета из репортаже на телевизији Пи канал <http://www.pikanal.rs/2017/04/18/uskr-s-u-dobrom-dolu/>

<sup>18</sup> М. је 2017. године за Пи Канал изјавила: „Баи ми је мило овако величанствен скуп, што се оволико омладине одазвало. Млади људи...то ме посебно радује. И зато сам и ја из Ниша дошла, а идуће године ће доћи и моја породица“. Њена изјава се може погледати на <http://www.pikanal.rs/2017/04/18/uskr-s-u-dobrom-dolu/>



дођу гости који немају везе са селом, обично на позив домаћина („његова тазбина, комшије, пријатељи, колеге, кумови“), али они не учествују у обредима, већ само у послужењу.

Док окупљени размењују утиске о окупљању испред цркве, коментаришући ко је дошао или ће доћи, шта се дешавало у претходних годину дана – у конаку, грађевини од три мање просторије, подигнутом пре свега за организацију ове свечаности, постављају се столови за госте које позива овогодишњи домаћин. Ту је неколико жена постављало предјело, а испред конака се у казану кувала чорба тзв. молитва (сл. 4).<sup>19</sup> Пракса при-

премања чорбе, стара један век, која би на први поглед представљала очување традиције, има још једну, можда и важнију функцију. А то је да се она, за разлику од других послужења која колачар износи само пред позване госте, дели свима који су тог дана дошли испред манастира. Окупљени доносе посуде у које се сипа ова чорба и потом је односе кућама за породични ручак. Једна испитаница је рекла да се „*раније тува јело – сипа се чорбалак*“, а сада готово сви односе. Ова чорба би се, у симболичком смислу, могла назвати „заједничком трпезом“ која чланове заједнице ставља у исту раван, упркос чињеници да сат или два касније само мањи део окупљених остаје на ручку који организује колачар и који се потом претвара у приватну прославу. Једна старија информанткиња



Сл. 4 - Бака Милованка, која више не учествује у припремању чорбе

М. је за припремање чорбе рекла: „*Мора да га спреми. То се све после раздели то јело што се ту спреми, а они (колачар, прим.аут.) си спремају посебно кога су позвали. Ја сам си дошао што си могу, а ти си дошла као гост. Њима се тамо постави ручак. Али, од ту чорбу се на сви сипа*“. М. је реченицом „*ја сам си дошао што си могу*“ мислила да њој као мештанки није потребан посебан позив који је гостима неопходан, јер она као мештанка има пуно право да буде испред манастир-

<sup>19</sup> Ова чорба се, како каже бака Лепосава која ју је припремала више од две деценије, „кува од меса јагњета, лука, са три запршке и то се укрчка. Та чорба се прави од ову воду, од поток (испред конака протиче вода са извора, прим. аут.). Јагње закољемо тамо код крс', прекадимо га, па га закољемо“. Чорба од јагњег меса, која се припрема и ван молитве, назива се јанија.

чета. Такође, чорба је једна од оних елемената без кога је ово окупљање локалне заједнице још увек незамисливо. Овај обичај је поштован и у време када је власт након Другог светског рата забрањивала да се чорба кува испред цркве, јер су је домаћице спремале код куће, доносиле испред манастира и кришом служиле.

Баш због тога што је припрема ове чорбе једно од важнијих обележја овог окупљања, у локалним медијима је оно представљено као манифестација „Молитвена чорба“. Интересантно, али током претходних година и у ранијим репортажама овај назив се не помиње. На Ускрс 2016. године је бака Лепка, дајући одговор на питање новинару локалне телевизије како се зове чорба, рекла да се чорба зове – „Молитва за Исуса Христа“.<sup>20</sup> Од ове године је цела прослава добила назив *Манифестација „Молитвена чорба“*. Та чињеница би ми вероватно промакла, да након прославе, у локалним медијима нисам видела репортажу о овом догађају, у оквиру које је пренета изјава помоћника градоначелника општине Пирот, коју је дао из Доброг Дола:

*„На иницијативу председника месне заједнице и на основу претходних искустава која су имали људи овде, као што и сами видите, на основу великог броја посетилаца, драго ми је што смо се и ми из градске управе укључили у ову манифестацију да покажемо младим нараштајима да не треба заборавити село“.*<sup>21</sup>

Овом изјавом, централни догађај – прослава Ускрса, као и обележавање стогодишњице манастира, остало је у сенци поруке „младим нараштајима да не треба заборавити село“. Изјава помоћника градоначелника, као и финансијска подршка коју је ова тзв. манифестација добила од општине, указује на врсту наратива који нема директне везе са религијском функцијом манастира, са светошћу места, нити са интеграцијом локалне заједнице. Ова изјава је сам догађај обојила дискурсом о „оживљавању села“ или „повратком на село“ – доминантним дискурсом када је реч о селима током последње две деценије.<sup>22</sup> Интерес општине јесте да „оживи“, макар у медијима и макар кроз манифестацију, село које полако нестаје и чији је број становника у константном паду. Са друге стране, ова реторика се ослања и на искуства из других села и општина где су манифестације са елементима народне традиције постале веома посећене (попут нпр. манифестације *Молитва под Миџором, Петровски дани и сл.*). Конкретна манифестација не обилује, осим

<sup>20</sup> Прилог доступан на <https://www.youtube.com/watch?v=Pfx8zrxLmlU>

<sup>21</sup> Наведена изјава је преузета из репортаже коју је објавила пиротска телевизија Пи Канал. Прилог под називом „Молитвена чорба – Добри До“ може се погледати на <https://www.youtube.com/watch?v=nPow90r-zN4> (приступљено 27.9.2018)

<sup>22</sup> Последњих деценија се села у околини Пирота, као и друга старопланинска села, суочавају са недостатком становништва. Због тога се последњих година, кроз бројне домаће и међународне пројекте ради на развоју сеоског туризма. Један од познатијих примера тог типа јесте село Гостуша, познато и као Камено село, у коме су становници добили средства како би обновили своје куће, а потом развили сеоски туризам. Једна од главних идеја овог пројекта била је да се задржи аутентичност преосталих кућа које имају камене кровове. Са обновом кућа и развојем сеоског туризма у селу, општина је урадила и неке инфраструктурне пројекте (мост и деоница асфалтног пута).

у пар елемената, народним обичајима, нити другим елементима (културним, забавним...) који би привукли неког ко нема некаквих веза са овим селом. Овде се не истиче ни карактер светости, чиме је у потпуности десакрализована природа овог објекта, као и његов верски значај за становнике села.

За разлику од помоћника градоначелника, свештеник је ово окупљање тумачио више у складу са религијским дискурсом „повратка вери“ и „повратка цркви“. Обнова саме цркве је за њега представљала симбол обнављања духовног и црквеног живота заједнице:

*„...лепо је да се људи окупе око цркве. Ако Бог да да се то заврши, па можда следеће године да се одслужи и служба овде, ако буде неко слободан да служи службу, а после да се реже колач. То је најлепше. Јер, овако неко дође овде, није ни био на служби, само се реже колач. Треба човек да се причести. Још нема унутра престо. Још треба да им дамо како то треба да изгледа. Треба и владика да да благослов да се може служити“.*

Такође, свештеник је дао и изјаву локалној телевизији:

*„Сви су изнели колаче у част васкрсења, ми смо то пререзали, благословили трпезу, осветили воду и мислим да је ово леп дан, некако симболично да се народ окупи око цркве. То што можда у ранијем периоду годинама се нисмо окупљали у оволиком броју, али надамо се да ће ту црква да одигра улогу да овај народ окупи и да уједини и да будемо сви сложни. Како каже владика Николај: да се сложимо и умножимо и обожимо. То је та порука васкрсиња. Христос васкрсе!“<sup>23</sup>*

Представници цркве, дакле, овај догађај виде као важан јер се „народ окупио око цркве“. Не улазећи у природу или садржај овог окупљања свештеник је закључио да је реч о окретању народа цркви. Ова пракса, која је била типична за простор читаве Србије у периоду постсоцијализма, још увек има доста елемената и мотива који стоје у позадини сваког окупљања, а који још увек нису подробно истражени од стране етнолога и антрополога. Рецимо, овде већина испитаника не прави разлику између цркве и манастира, већини окупљених литургија не значи много, већ им је битно само пресецање колача, такође им је битније поштовање народних обичаја од хришћанских. Иако су овде били присутни и људи који су „у вери“, ни они не одступају од народних обичаја попут кађења јагњета, клања и проливања његове крви у крст и др.

Између друштвено-политичког и религијског дискурса које сам навела у претходним пасусима, налази се читав низ индивидуалних, личних разлога за учешће у обнови овог манастира. По речима мојих испитаника – мештана и њихових потомака који живе ван села, главни разлог због кога су се одазвали позиву за обнову светиње и дошли на ову прославу јесте жеља да се макар једном годишње окупе на овом месту. Место на коме су чланови заједнице један век неговали наро-

<sup>23</sup> Наведена изјава је преузета из репортаже коју је објавила пиротска телевизија Пи Канал. Прилог под називом „Молитвена чорба – Добри До“ може се погледати на <https://www.youtube.com/watch?v=nPow90rzN4>



дне обичаје, данас је место на коме се (уз исте обичаје) негује и култура сећања на заједничко одрастање или порекло. То је место на коме се негује сећање на заједничке претке који су подигли ово место и који су и у време форсиране атеизације друштва настојали да одрже поменуте народне обичаје.

А.Л., која је дошла из Београда у село након што је од рођака чула за ово празнично окупљање, изјавила је:

*„Ово окупљање је фантастично, сетити се старих родитеља, прародитеља, деда. Највише сам због тога овде. Мени је отац овде из Доброг Дола и очев отац. Тако да сам у ствари дошла да видим и фамилију, јер се ретко виђамо“.*<sup>24</sup>

Она је можда најтачније описала позадину овог окупљања. Функција окупљања, по њеном мишљењу, јесте да се људи присете својих корена, својих предака и да се међусобно упознају или обнове родбинске везе.

Да је ово најпрецизније виђење овог окупљања сведоче и друге изјаве мојих испитаника којима ни један други елемент попут светости, на пример, није толико значајан колико само окупљање.

Постоји још један веома важан елемент који је поменуо један информант – а, то је – носталгија:

*„Тада су већином долазиле жене. Са цвећем и децом... Тако, ту. А мужеви су ишли у задругу, испред продавнице. Некад је био и турнир у малом фудбалу. А жене су долазиле ту. И како је народ изумирао, онда су почели из града да долазе. Нема више ничег у селу, село изумире и сви се овде враћају због носталгије. Сви су отишли доле (у Пирот, прим.аут.), али воле да виде бабу и деду, па дођу и онда иде то. Како су се из села селили у град, тако макар на један дан хрле из града у село“.* (С.)

Г. каже како је код њега лично дошло до промене у интересовању. Њега је у манастир некада доводила бака. Са друге стране, када је био млађи, није га сам обичај много ни занимао нити му је посвећивао пажњу:

*„Кад смо били млађи, мање ме је занимало, више су тамо ишли старији, сад идем стално. Ми сви волимо село и било која да је акција ја подржавам, шта ћу!? Иду и моја деца, само мало школа и мало ту су се удаљили. Али, кад дођу године...долазиће они“.*

Да је претходних година било мање омладине испред манастирчета потврђују моји старији испитаници. Прошле године је ово запажање, изнела мештанка села Јелена (рођ.1940):

*„Сад је лепше него раније. Сад је пуно, и омладина, и све. Раније није била омладина тол’ко. Друкије је било. Бранили су да не долазе у цркву, да не долазе деца, а сад је све одобрено и све је лепо“.*<sup>25</sup>

<sup>24</sup> Исто.

<sup>25</sup> <http://www.pikanal.rs/2017/04/18/uskrs-u-dobrom-dolu/> (приступљено 20.10.2018.)

Присуство млађих и средњих генерација на овом месту јесте важна „порука“ старијем становништву које је остало да живи у селу – да нису сами и да нису заборављени. Порука је још снажнија када у позадини обнове манастира, стоје подршка две институције – цркве и општине, а ту су и обећања за друге инфраструктурне радове који предстоје у наредном периоду.

Слично као Г., и други припадници средње генерације са којима сам разговарала, размишљају о селу и акцијама побољшања инфраструктуре (пут кроз село, пре свега) у селу окренули су се када је село било на ивици „изумирања“. Обнова манастира и оживљавање *молитве* код манастира, у смислу масовности присутних, била је један од првих, али важних корака да се већина оних који су током последњих деценија одлазили из села у град(ове) „привуче“. Након „молитве“ одлазили су да обиђу куће у којима су рођени, одрасли или из којих су потекли њихови родитељи. Неки од њих су започели и сређивање кућа како би у њима могло да се борави, макар током викенда.

Оно што већини мојих саговорника недостаје у селу, јесте неко место заједничког окупљања. Велики одлив становника одразио се кроз нестанак бројних објеката око којих се некада становништво окупљало – основна школа, задружни дом, млекара, кафана, продавница, чак је и чесма код које се становништво сусретало изгубило своју улогу након што је урађен водовод 2016. године. Последња грађевина у низу која је изгубила своју некадашњу улогу јесте сеоска црква код које су се мештани окупљали на све веће празнике, као и током литије која је организована на Мали Спасовдан.<sup>26</sup>

Иако је *молитва* колективни празник, он се перципира као празник локалне заједнице и гости овде не долазе без позива. О томе сведочи П. из Пирота који се ове године није појавио на *молитви* „јер није позван“. Он годинама долази на позив свог пријатеља из села, који је овом приликом пропустио да га позове лично и П. није желео да дође. Када су се њих двојица чули у току дана П. је показао разочарање због тога што није позван. Са друге стране, његов пријатељ је остао збуњен таквом реакцијом, јер је сматрао да за овакав догађај није потребно „*да иког позиваш*“. Овај пример показује да појединци који немају директне везе са селом ову прославу доживљавају као колективни (донекле и породични) празник мештана села Добри До, као и свих оних који воде порекло из овог села. Сам Ускрс, као један од највећих хришћанских празника, остаје у позадини *молитве* и заједничког окупљања људи из овог села. Овај манастир је „својина“ мештана, а не као у већини других случајева, СПЦ, односно монаштва које у њему живи. Због тога овде и не долазе појединци који немају везе са селом.

<sup>26</sup> М.: Црква си постоји, али има једно три године како се тамо не иде.

С.: Носиле се тамо литије, па се клепа, удара се у дрво. Баба Ленка је и горе кувала јанију. Закоље се шиљеже... То је од овце. Намени се јагње за тај дан. И коље се поред крста, као што је јутрос рађено овде. Крв тако иде у земљу.

Мештани овог села користе назив манастирче или манастирће како би га разликовали од цркве која се налази на гробљу и у коју су мештани много чешће одлазили током године.<sup>27</sup> Непостојање монаштва не виде као „препреку“ за назив, што значи да манастире и монаштво не перципирају као део истог контекста или бар не виде проблем у томе да манастир може да постоји без монаштва и свакодневне молитве. За њих је довољно да једном у току године „принесу молитву“ како би ова богомоља за њих испунила своју сврху. Да су „обновили манастир“ мештани су говорили још 2016. у време када је на овом месту био подигнут само конак.<sup>28</sup> Иначе, сам конак је завршен 2015. године и од тада почиње да се повећава број људи који долази да посети село. Љ. је још прошле године изнела своје запажање на ту тему: *„Људи долазе, и стварно, ова зграда како је се направила, то нарочито, на сад...овај дан...ова година. То је народа много.“*<sup>29</sup> Још 2016. године један од мештана, Топлица (чика Тота) је изјавио: *„Ја мислим да ова изванредно. Нисмо очекивали да ће така да буде, али испало је стварно супер. Ипак се враћамо мало у прошло време и много нам значи. Малтене с поједини се не знамо. Деца млада – сад се упознавамо на тај дан. И то је по мени изванредно. Ја сам ту нон стоп, на радови“*.<sup>30</sup>

### ЗАВРШНА РАЗМАТРАЊА

Пример обнове манастира Васкресење Христово значајан је из два разлога. Пре свега, он потврђује тезу да на светим местима долази до преплитање различитих, не нужно религијски дискурса (Eade/Sallnow 2013); док, са друге стране, показује како се ти дискурси користе да мобилишу различите категорије становништва на неку акцију. Такође, кроз овај пример можемо пратити различите „стилове“ религиозности и различите нивое верске културе становништва у Србији данас, које се врло лако уједињује кроз акцију обнове цркава и манастира, нарочито у сеоској средини. Овај пример је утолико занимљивији што обнова манастира Васкресење Христово нема директне везе са потврдом етничког или националног идентитета, нити је условљен религијском потребом становништва.<sup>31</sup> Претпоставка је, стога, да

<sup>27</sup> Реч је о цркви Вазнесење Господње. Црква је саграђена 1849. године на темељима старијег храма, а према писаним изворима саграђена је 1640. године. Црква је некада имала своју парохију (Бранковић 2009). Пред црквом је на Мали Спасовдан, такође „давана молитва“. Колачар је давао овцу од које се припремала чорба. Било је неопходно да овца буде бела (није добро да буде црна) (<https://www.koznazna.com/dobri-do/>). Један мештанин (С.) кога сам питала због чега је ова богомоља названа манастир, а не црква, изјавио је да „ова није црква, црква је код гробља, а ово је „манастирће“.

<sup>28</sup> <https://www.pirotskevesti.rs/gradska-hronika/dobri-domladi-nisu-zaboravili-selo/>

<sup>29</sup> <http://www.pikanal.rs/2017/04/18/uskrs-u-dobrom-dolu/>

<sup>30</sup> Прилог је доступан на <https://www.youtube.com/watch?v=Pfx8zrxLmlU>

<sup>31</sup> Након ратова на простору бивше Југославије дошло је до подизања и обнове бројних богомоља којима се потврђивао етнички/национални идентитет српског становништва, нарочито на просторима где су

је примарни разлог обнове ове богомоље – обнављање и учвршћивање друштвених веза. Дакле, одлазак у цркву на празник, задовољава пре нерелигиозне него религиозне потребе.<sup>32</sup>

Поставља се, онда, питање због чега је обновљен баш манастир, а не неки други објекат где би становништво могло да се окупља? Одговор на ово питање није једноставан и вероватно би у будућности требало урадити додатна истраживања и пратити како ће даље тећи планови за ревитализацију ове локалне заједнице. С једне стране, обнову ове богомоље је могуће посматрати у контексту интензивирање градње цркава и манастира Српске православне цркве, а са друге, кроз обнову народне религиозности у периоду постсоцијализма. У време када се масовно подижу и обнављају цркве и манастири Српске православне цркве, ова пракса се најчешће интерпретира као последица „повратка људи вери“ или „традицији одлазака у цркву“. Подизање цркава се обично представља као одговор на потребе верника, док се подизање и обнова манастира у јавним/медијским дискурсима обично тумачи као потреба монаштва. Ни једно од ова два мишљења није увек нити у потпуности тачно, мада се спорадично појављују примери који оправдавају овакво мишљење. У већини случајева, ипак, реч је о томе да цркве или манастири Српске православне цркве јесу објекти/институције о којима већина становника у Србији има врло позитивне представе и, што је за овај рад од значаја, обнова ових грађевина најлакше мобилише и интегрише чланове локалних заједница.<sup>33</sup>

Локална богомоља је данас једино место, када говоримо о (овој) сеоској заједници, у којој је могуће видети припаднике оба пола, свих генерација. Ова места уједињују, с једне стране „чуваре нематеријалне културне баштине“ (у овом случају жене старије генерације) и млађег становништва, чије присуство на неки начин потврђује континуитет поменутог обичаја.

Треба поменути и то да становници Доброг Дола до сада нису превише акцентовали аспект *чудесног* на овом месту, који је у новијем периоду постао врло раширен образац за мобилизацију локалног становништва у обнови светиња.<sup>34</sup> То с једне стране, говори да овде за сада нема речи о комерцијализацији овог објекта и стављања истог на мапу верског туризма. Томе, додуше недостају и други инфраструктурни услови. Судећи по ономе што сам ове године чула и видела у Добром Долу, реч је пре свега о интегративној функцији једне богомоље и локалног оби-

---

Срби остали да живе у мањини. Оживљавање националног идентитета у другој половини осамдесетих и током деведесетих година одразило се и на ревитализацију религиозности, што је за последицу имало оживљавање црквеног, али и народног православља (видети Бандић 1997, 2010; Радуловић 2012б; Синани 2013; и др.).

<sup>32</sup> Радуловић/Благојевић 2013, 28.

<sup>33</sup> Ови закључци су проистекли из вишегодишњих теренских истраживања представа о манастирима за потребе докторске дисертације *„Поклоничка путовања: антрополошко истраживање представа о манастирима Српске православне цркве код поклоника на почетку 21. века“* на Одељењу за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду, која још увек није одбрањена.

<sup>34</sup> Радуловић 2012.

чаја, али треба видети у ком ће правцу протицати даљи развој тзв. манифестације „Молитвена чорба“. Ионако не би било необично да елементи (не)материјалног културног наслеђа постану део културне и туристичке понуде неког краја.

## ЛИТЕРАТУРА

- Бандић, Душан. 1997. *Царство земаљско и царство небеско*. Београд: XX век.
- Бандић, Душан. 2010. *Народно православље*. Београд: XX век.
- Благојевић, Мирко. 2001. Ревитализација религије и дијалог, у: *Интеррелигијски дијалог као вид помирења у Југоисточној Европи*, Београд: БОШ.
- Благојевић, Мирко. 2009. Ревитализација религије и религиозност у Србији: Стварност или мит?. *Филозофија и друштво* 20(2): 87-117.
- Бранковић, Снежана. 2009. *Светилишта под отвореним небом: камена знамења и освећена стабла*. Пирот: Музеј Понишавља.
- Вишњић, Перо. 2014. *Саборник манастира српских*. Лозница: Флеш.
- Вукомановић, Милан. 2008. *Ното viator: религија и ново доба*. Београд: Чигоја штампа.
- Вукомановић, Милан. Ревитализација религије у Србији и концепт многоструке модерности. (доступно на: [https://www.academia.edu/5476948/Revitalizacija\\_religije\\_u\\_Srbiji\\_i\\_koncept\\_mnogostruke\\_modernosti](https://www.academia.edu/5476948/Revitalizacija_religije_u_Srbiji_i_koncept_mnogostruke_modernosti))
- Eade, John/Sallnow, Michael. 2013 [1991]. Introduction, in: *Contesting the Sacred. The anthropology of Christian Pilgrimage*, John Eade and Michael Sallnow (eds.), 1-29. Eugene, Oregon: Wipf&Stock.
- Калезић, Димитрије. *Енциклопедија православља*. Београд: Савремена администрација.
- Кубурић, Зорица. 2009. Ревитализација религије на Балкану. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду XXXIV*(2): 251-264.
- Кубурић, Зорица/Гавриловић, Данијела. 2012. Веровање и припадање у савременој Србији. *Религија и толеранција* 10 (18): 7-19.
- Павићевић, Александра. 2009. Да ли су антрополози дужни да буду (не)религиозни. Прилог целовитом проучавању антрополошког материјала. *Теме* 4: 1413-1434.
- Павићевић, Александра. 2012а. Улога религије у идентитету грађана Србије: између личних избора и колективних представа. Срби Сјенице и Пештера. *Зборник Матице српске за друштвене науке* 139: 159-172.
- Павићевић, Александра. 2012б. Антрополошка проучавања религије у Србији Интелектуално наслеђе и перспективе. *Етнолошко-антрополошке свеске* 20, (н.с.) 9: 35-46.
- Радисављевић-Ћипаризовић, Драгана. 2002. Религија и свакодневни живот: везаност људи за религију и цркву у Србији крајем деведесетих, у: Болчић, Силвано Анђелка Милић (ур.), *Србија крајем миленијума*: 215-248. Београд: ИСИФФ.
- Радисављевић-Ћипаризовић, Драгана. 2006. *Религиозност и традиција*. Београд: ИСИФФ.
- Радуловић, Лидија/Благојевић, Мирко. Традиционална верска култура и официјелно православље. *Култура* 2013: 23-36.
- Радуловић, Лидија. 2012. (Хипер)продукција чуда и чудесних дела: значења народних и црквених интерпретација и њихов значај за процес десекуларизације у Србији. *Етноантрополошки проблеми* 7(4): 919 – 933.

Радловић, Лидија. 2012б. *Религија овде и сада: ревитализација религије у Србији*. Београд: Филозофски факултет и СГЦ.

Радловић, Лидија. 2013. Исти а различити: пример компаративне предности резултата истраживања религиозности у антропологији. *Етнолошко-антрополошке свеске* 21 (21): 153-167

Sinani, Danijel. 2013. The Restoration of Public Celebrations of Municipal 'Slavas' and Religious Festivals in Belgrade as a Symbolic Demarcation Between Political Systems. *Antropologija* 13(1): 23-37.

Spasojević, Milan/Milojević, Milica. New churches in the cities of Serbia and site selection for their construction. *Prace geograficne* 137: 37 – 49.

Biljana Andelković, Institute of Ethnography SASA, Belgrade

#### MONASTERY RESURRECTION OF CHRIST BETWEEN RELIGIOUS AND SECULAR DISCOURSES

Starting with the thesis of John Eade and Michael Sallnow that a shrine is “an arena for the interplay of a variety of imported perceptions and understandings, in some cases finely differentiated from one another, in others radically polarized” (Eade and Sallnow 2013, 10), in this paper I will try to show how different actors (local people, guests, representatives of local authorities and representatives of the church) interpret the building and reconstruction of the monastery Resurrection of Christ in the village of Dobri Do near Pirot. One of the main aims of the article is to show through this case study that in the background of the raising or restoration of the monastery there are not always religious reasons or religious needs, but a wide range of motives that are managed by various actors.